

LA DONA I LA GUERRA
L'expresident Tarradellas saluda Pàmies en un acte del PSUC dedicat a la Passionària. Al fons, Montserrat Roig i Maria Aurèlia Capmany. EFE

Compromís, coratge, exigència i humilitat

“Li devem la vindicació dels que van perdre la guerra”, destaca el conseller Mascarell

L.S.

BARCELONA. Amb la mort de Teresa Pàmies s'apaga l'última veu de la literatura testimonial del segle passat. El seu compromís i fermesa són els trets que més destaquen polítics i escriptors, les dues cares que marquen la seva figura.

Artur Mas

“És un dels fills que lliga un país que va estar a punt de trencar-se”
“La seva vida va estar marcada per una actitud de resistència davant de la dictadura franquista i la situació de desigualtat de la dona. Va tirar endavant en situacions molts adverses. Els que la coneixien saben quina era la seva entrega en tot el que empenia, fos en la vida familiar, personal i professional, i de la gran exigència que tenia en ella mateixa en tots els àmbits”.

Ferran Mascarell

“Literatura al servei d'unes idees per transformar la realitat”
“Era una dona de fortes conviccions, lluitadora. Sempre va ser fidel a les seves idees de llibertat i justícia social. Li devem la vindicació dels que van perdre la guerra i van viure una duríssima postguerra. Va ser reconeguda des del punt de vista popular: la gent ha admirat el seu caràcter ferm”.

Santiago Carrillo

“Intel·ligent, es va anar fent una cultura autodidacta”
“Era una dona de gran caràcter, molt lluitadora, intel·ligent, i es va anar fent una àmplia cultura autodidacta que li permetia tractar molts temes amb domini. De jove ja era una noia molt valenta, en aquells dies de la Guerra Civil”.

Patricia Gabancho

“Va ser tossudament fidel al comunisme, sense desviar-se'n”
“És part d'una generació castigada, perquè li va tocar la guerra, que va condicionar tota la seva vida, amb exili i clandestinitat inclosa. Això dóna el tret fonamental de la Tere-

sa, que és el compromís amb el comunisme. Hi va ser tossudament fidel, fins al punt de no desviar-se'n ni tan sols per adaptar-se als temps post-Franco. La literatura és part d'això: volia deixar testimoni. Catalunya li era una cosa donada, natural; no era el seu tema. Tinc la sensació que va viure poc com a dona. Era molt circumspecta, ensenyava poc el sentit de l'humor, com si fos molt exigent amb ella mateixa. Endevinaves que hi havia en ella un gran potencial de vida no viscuda”

Maria Barbal

“Va escriure en funció de les necessitats de l'època”
“Era una persona molt directa, senzilla, bastant radical i alhora molt humil. Tenia molta energia i les idees molt clares. Els últims articles que guardo d'ella són sobre l'associació de les Dones del 36. Com la Maria Aurèlia Capmany, amb les seves diferències, per força van ser persones que van escriure en funció de les necessitats de l'època i han cobert un espai molt important que probablement no devia ser gaire còmode”

Isabel-Clara Simó

“Es feia escoltar. La seva opinió era la del sentit comú”
“Va ser una dona plena de coratge, una escriptora compromesa i una gran persona. Anàvem per camins diferents, ella era comunista i no era nacionalista, però compartíem moltes coses com a persones d'esquerra. He estat lectora seva i sempre l'he admirada. Quan vam coincidir al *Diari de Barcelona*, la seva opinió sempre era la del sentit comú”.

Isabel Martí

“Les dones més fortes són les dones de la guerra”
“Era forta, franca, sincera, independent i alhora respectuosa. A l'últim llibre –diu l'editora de La Campana–, *Informe del difunt*, demostra ironia, independència i un amor immens. Fins al 2009 va fer l'article a l'*Avui* i fins quasi l'últim dia ha estat escrivint. Ahir a la nit la llegia”.

Una vera capitana

Anàlisi

MARTA PESSARRODONA
ESCRITORA

El 1936 Teresa Pàmies tenia setze anys. Una obvietat que en el seu cas, però, com en tants d'altres, defineix tota una vida. O així m'ho sembla. Un pensament que em sura ara davant de la seva mort. ¿Hauria estat una escriptora aquella jove neta de Balaguer, ufana, instal·lada a la plaça de Catalunya en els anys de la Guerra Civil Espanyola, sense aquella circumstància tan terrible? Amb la guerra, crec, va començar a escriure –*Estem en guerra* és precisament el volum que aplega la seva producció de 1936-1939; un volum curiós, publicat al 2005 per Cossetània–. En qualsevol cas, la seva producció literària està marcada per aquella guerra. I per l'exili que se'n va derivar, així com pel seu retorn compartint tinta amb el seu pare, les persones que creien en “l'únic camí”, com va escriure memorialísticament la seva estimada Pas-

Militància
Junt amb Frederica Montseny va conèixer la presó, també a l'exili

sionària. No cal dir quin era aquell “únic camí”.

La vegada que més estona vaig compartir amb Teresa Pàmies va ser a propòsit de la presentació de l'obra de Dolores Ibárruri *El único camino* (1979), a Barcelona. La Passionària no hi va assistir (com tampoc no va voler assistir a la presentació a Madrid, per cert). La va representar, però, la seva secretària, Irene Falcón, i vam compartir taula doblement amb Montserrat Roig. Dic doblement perquè se'n va seguir un sopar en el curs del qual em va venir a dir, més o menys, que jo no era tan ximple com semblava. Li havia explicat que no m'havia rentat la cara després dels dos petons que la Passionària m'havia gentilment fet a Madrid! Recordo una certa contenció de la Montserrat Roig. Aquell dia, certament, Teresa Pàmies em va semblar i em sembla una vera capitana. No es pot oblidar que, juntament amb Frederica Montseny, Pàmies va conèixer la presó, també a l'exili. Un fet que m'impresiona tant o més que els boleros que tant li agradaven, una passió que compartíem.

La guerra, la clandestinitat, l'exili, que van marcar la seva vida, juntament amb el seu marit, van ser objecte dels llibres més celebrats. ARA